

Ovu akciju trebalo bi početi i spremati odmah, dok još rat traje, kao što se već sad radi u cijeloj Europi i sprema likvidacija ovoga rata. Samo kod nas u Hrvata se ne radi, jer se ne zna šta, kako, ni gdje bi se počelo.]

Ovu čitavu brošuru pisali smo i usudili se toliko izrabiti ustrpljivost čitaočevu samo pod vidom ogromnih interesa hrvatskoga naroda, koji su koliko u tom ratu, toli će iza rata biti u igri.

A pošto smo od godina, premda stojeć po strani, promatrali događaje u i izvan domovine, imali smo neki sud koj smo u vatri i kušnji ove velike svjetske katastrofe, koja se odigrava, našli ispravnima. Za to smo uzeli srce iznijeti to mnijenje pred narod.

A ako će ova knjižica uspjeti da i malo samo krene maglu ispred očiju narodnih i potaknuti narod, da učini i jedan samo smjeli korak naprijed, tada nije uzalud pisana. Pisac pako ne će žaliti sve one neugodnosti, koje će kraj naših prilika iz autorstva ove knjižice za njega neizbježno proisteći.

Indeks:

Predgovor	3—4	[str. 61—64]*
I. Uzroci rata	5—20	[str. 65—76]
II. Uspjeh rata	20—33	[str. 76—85]
III. Posljedice rata	33—42	[str. 85—92]
IV. Rat i Hrvati	42—53	[str. 92—100]
V. Uzroci sadanjih prilika	53—71	[str. 100—113]
VI. Iskorišćivanje rata	71—83	[str. 113—122]

* U uglatim su zagradama navedene stranice u ovom časopisu. (op. prir.)

»Svjetski rat i Hrvati«.

P. - Napokon je pod gornjim naslovom izašla prva hrvatska brošura o političkoj strani rata. Napisao ju je dr Juričić — to je pseudonim, te se vjerojatno pod njim krije dr Milobar. Pisac naziva svoju brošuru »pokusom orijentacije hrvatskoga naroda još prije svršetka rata«. Brošura je razdijeljena osim predgovora u uzroke rata, uspjeh rata, posljedice rata, rat i Hrvati, uzroci sadanjih prilika te iskorišćivanje rata. Tekst je brošure, koja je najlojalnije pisana, upravo nemilosrdno iznakazio cenzor.

U predgovoru prigovara autor hrvatskim politicima i novinstvu, da sada šute i ništa ne rade, pa misli, da je tomu kriva »manjkava priprava političkih akcija«. Ne može nitko to poreći, ali je još više kriva mrtvilu, što vlada u hrvatskim zemljama, teška i bezrazložna cenzura, kakvoj nema slične nigdje u Monarhiji. To nije više cenzura ratnih vijesti kao drugdje, nego cenzura kritike i misli, koja neizmerno škodi Hrvatskoj, a ne koristi ni općenitoj monarhijskoj ideji, jer zatvara ventil, kroz koji bi mogla državna vlast čuti mišljenje i želje pučanstva.

Pod uzrocima rata navodi autor mržnju Francuske i Engleske proti Njemačkoj, koja naglo napreduje, težnju Rusije, da preko Beča dođe do Carigrada, napokon želju Srbije, da prigodom svjetskoga konflikta stvori veliku Srbiju. Ima po mom mišljenju i drugih uzroka rata, ali su svakako najmarkantniji ovi, što ih je pisac naveo.

Uspjeh je rata prema brošuri prilično osiguran centralnim vlastima, ali tu je autor oprezno dodao misao, da je opasnost, ako se Italija ili Rumunjska uplete u rat protiv centralnih država. Međutim, veli dr Juričić, da se Italija i Rumunjska radi bojazni, da će Rusija zauzeti Carigrad, ne će priključiti trojnom sporazumu.

Posljedice su rata, koji će trajati po mišljenju autora brošure vrlo dugo, da Engleskoj ne će uspjeti uništiti Njemačke, Rusiji Austrije. Glede Belgije još nije autor na čistu, što će biti; Francuska će vrlo oslabiti i vjerojatno morati odstupiti neke krajeve Italiji, Engleska će još s najmanje gubitka proći, a što će biti sa Srbijom i Crnom gorom, to je zaplijenio cenzor. — Uopće će oslabiti evrpske vlasti, a dići će se sjeverna Amerika i Japan. U Rusiji ne će biti revolucije, jer je sadašnji rat tamo popularan, ali će se apsolutizam početi drmati, a država će se evolucijom lijepo socijalno i ekonomski razviti.

A što će biti s nutarnjim ustrojstvom Monarhije, ako centralne vlasti pobijede? Na to odgovara dr Juričić ovako:

»Niti bi se u tom strašnom ratu bila mogla održati Austrija bez Njemačke, niti Njemačka bez Austrije. — Posljedica će toga biti, da će oni politički faktori, koji su ovaj ugovor zagovarali, ojačati, a oni pako, koji su ga pobijali, oslabiti i izgubiti na političkom uplivu. Ojačat će dakle Nijemci i Madžari, a Slovjeni će izgubiti na znamenovanju. Makar kroz neko vrijeme daljni razvitak ovisit će o njihovom držanju...«
»Daljna posljedica ojačanja Nijemaca i Madžara, a oslabljenje Slovjena bit će, da će odnošaj u dualističkom uređenju utvrđen ostati i da će kod preustrojstva Monarhije, u koliko ne bi do onda nastupile promjene, nepovoljno djelovati na buduću situaciju Slovjena.« Ipak moraju Hrvati biti uz Monarhiju, jer je njezina propast »finis Croata-

rum«, te »naše nastojanje mora ići za tim, da ovaj put priliku na nikoji način ne propustimo i da tolika krv hrvatska ne bude prolivena uzalud.«

Promatrajući rat i Hrvate, drži autor, »da je sadanji svjetski rat sudbonosan za hrvatski narod, da on u svojim posljedicama odlučuje o biti ili ne biti hrvatskoga naroda na vijekje vijekova.« Radi toga i piše ovu brošuru, da svrati pozornost Hrvata na čjenjnicu, da se sada radi o njihovoj egzistenciju. Dr Juričić misli, da će se ipak preurediti Monarhija iza rata i to »pod pritiskom internacijonalne situacije«, pa će se Monarhija morati na jugu osloniti na najvjerniji elemenat, a to su Hrvati. Ti pak ne smiju da se nacionalno poistovjetuju sa Srbima, jer će ih onda vlastodršci proganjati kao i Srba, koji su nepouzdati elementi.

Najbolji dio brošure jest onaj, gdje autor govori o prilikama, u kojima idemo u susret budućnosti te o uzrocima sadašnjih prilika (str. 51.-63.). Izvrnsa je karakteristika pravaške stranke i njezine sterilne politike u Banovini. »Novine« će se na ovu stvar još osvrnuti. Pisac je brošure postavio značajnu tezu, da je između hrvatske inteligencije i puka nastao jaz, jer je inteligencija u očaju prihvatila princip narodnoga jedinstva sa Srbima, zamrzila monarhiju, a oslonila se na Karadorđevićevu Srbiju, koja je to iskoristila, dok narod hoće svoje realne interese, a te smatra bolje osiguranima u okviru Monarhije. Za to se Hrvati ovako fanatično bore za ovu državu.

Iz svih ovih tvrdnja izvodi dr Juričić, kakvo bi trebalo da bude iskorišćenje rata sa strane hrvatskog naroda. Naša je orijentacija prema brošuri: sačuvanje Monarhije i sačuvanje naše narodno-političke individualnosti, da »da hrvatskom narodu stvorimo što bolje uvjete života i snažnog razvitka«. Dosadnja naša politika zadnjih 40 godina ne valja; trebamo novu orijentaciju i to najprije odstranjenje hrvatsko-srpskog narodnoga jedinstva, onda politiku simpatija s Nijemcima, a nipošto više politiku mržnje, a glavni principom mora biti princip hrvatskog narodnoga jedinstva iznad provincijalizma.

(Novine, Zagreb, 2/1915., br. 110, 3.)

PILAR

OCJENE I PRIKAZI